

Komitean mietintö rakennusaineiden hankkimisesta yleishyödyllisille rakennusyrityksille.

Ehdottaessaan toimenpiteitä Helsingissä vallitsevan asuntopuutteen lieventämiseksi esitti Sosialilautakunta kirjelmässä kesäkuun 28 päivältä 1916 (*Pain. asiakirj. N:o 33 vuodelta 1916, siv. 11—13*) samalla, että Kaupunginvaltuusto ottaisi valmisteltavaksi kysymyksen, käykö, missä muodossa ja millä ehdoilla kunnan toimesta helpottaminen rakennusaineiden hankintaa yleishyödyllisille rakennusyrityksille tässä kaupungissa. Kaupungin yleisten töiden Hallituksen ja kaupunginarkkitehdin lausuttua mielensä asiasta sekä Rahatoimikamarin puolestaan ehdotettua esitystä evättäväksi, sen johdosta että esillä oleva asia ei ollut nykyään ratkaistavissa (*Pain. asiakirj. N:o 33 vuodelta 1916, siv. 3 sekä 14—17*), päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan syyskuun 12 päivänä 1916 käskää kaupungin yleisten töiden Hallituksen antaa seikkaperäisen ehdotuksen asiasta.

Asia on sittemmin ollut käsiteltävänä mainitun hallituksen asettamassa erikoisvaliokunnassa, johon ovat kuuluneet professori Jalmar Castrén, arkkitehti Armas Lindgren ja kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstad. Pääasiassa liittyen tämän valiokunnan marraskuun 13 päivänä 1916 antamaan mietintöön (Liite I) ehdotti Hallitus kirjelmässä marraskuun 14 päivältä samaa vuotta (Liite II), että Kaupunginvaltuusto päättäisi antaa kaupungin Halkokonttorin tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin rakennusainevaraston hankkimiseksi yleishyödyllisen rakennustoiminnan tarpeisiin; oikeuttaa Halkokonttorin mainittuun tarkoitukseen käyttämään etuantivaroja 750,000 markkaa; sekä vuodeksi 1917 osottaa 90,500 markkaa konttorin henkilökunnan lisäämiseksi ynnä erinäisten menojen ja mahdollisten tappioiden suoritukseen. Muuan Hallituksen vähemistö, herrat Ignatius ja Tallberg, oli sitä mieltä, että kunnallinen rakennusainehankinta oli keskitettävä Rakennuskonttoriin, joka näiden jäsenten mielestä omasi sitä varten tarpeellisen asiantuntemuksen.

Lähetteessä joulukuun 6 päivältä 1916 vaati Valmisteluvaliokunta lisäksi lausuntoa esillä olevasta asiasta Helsingin kaupungin Muonitustoimikunnalta, joka kirjelmässä saman kuukauden 15 päivältä (Liite III) esitetyillä syillä ehdotti, että Kaupunginvaltuusto epäisi ehdotuksen edellä mainitun rakennusaineiden hankinnan antamisesta kaupungin Halkokonttorin toimeksi.

Kun siis eriäviä mielipiteitä on lausuttu osin siitä, onko asuntotuotannon

lisääntymistä ylipäättään aikaansaataavissa tässä ehdotetuilla toimenpiteillä, ja osin esitettyjen yksityiskohtaisten ehdotusten sopivaisuudesta, katsoi Valmisteluvaliokunta esillä olevan hankkeen, jonka toimeenpanoon oli edellytetty tarvittavan melko suuria määrärahoja, vaativan perinpohjaista ja asiantuntevaa valmistelua. Tämän mukaisesti päättikin Kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 16 päivänä kuluvaan vuotta antaa allekirjoittaneista kokoonpannun komitean toimeksi mahdollisimman pian laatia Valtuustolle lausunnon ehdotuksineen asiasta; ja pyytää Komitea nyttemmin lopullisesti tarkastettuaan esillä olevan asian lausuntonaan siitä esittää seuraavaa:

Niinkuin Sosialilautakunta on puheena olevassa esityksessään osottanut, ovat asuntotuotannon alalla Helsingissä nykyään vallitsevat olot omansa herättämään vakavaa huolta. Jo ennen sotaa oli rakennustoiminnan voimaperäisyys tuntuvasti vähentynyt vuosina 1910—1913 vallinneeseen nousukauteen verraten. Sodan puhjettua ja sen aikaansaaman taloudellisen pulakauden johdosta on rakennustoiminta nopeästi vähentynyt, ja nyttemmin on asuinhuoneistojen tuotanto miltei kokonaan seisahtunut. Kun samaan aikaan melko paljon väkeä on muuttanut kaupunkiin, on tästä ollut seurauksena vähävaraisten luokkain ennestäänkin alhaisen asuntotason välitön laskeutuminen. Alempana esitetyt numerotiedot valaisevat asuntotuotantoa ennen sotaa ja nykyään sekä tuotannon prosenttista vähenemistä.

V u o n n a	Lisäksi tulleita asuinhuoneita lämmitettävissä rakennuksissa			Yhteensä vuoden lopussa	Lämmitettävään huoneiden lisäys %
	uutisrakennusten johdosta	muutosrakennusten johdosta	Yhteensä		
1910	—	—	—	90,477	—
1911	6,208	52	6,260	96,737	6.9
1912	5,774	78	5,852	102,589	6.0
1913	8,027	130	8,157	110,746	8.0
1914	2,472	20	2,492	113,238	2.3
1915	1,483	14	1,497	114,735	1.3
1916	225	29	254	114,989	0.2

Pääsyynä rakennusteollisuuden nykyiseen seisahdustilaan on viime vuosina tapahtunut rakennusaineiden tuntuva hinnannousu, joka estää yksityistä yritteliäisyyttä antautumasta uutisrakennustoimintaan, koska sen kannattavuus rakennusainehintain jälleen laskeutuessa ei ole taattu. Mainittua hinnannousua valaisevat alempana olevat, kaupungin Rakennuskonttorin antamat likimääräiset

tiedot, jotka osottavat eri tavaralajien prosentittaisen hinnannousun verrattuna ennen sotaa vallinneisiin oloihin.

	%		%
Tiilit	236	Rautaparrut	945
Sementti	425	Lasi	4—500
Kalkki	220	Kattolevy	740
Kalkkilaasti	173	Kattohuopa	508
Rautabetoni, noin	500	Maalaustyöt	300
Asfalttilattia	475	Linoleumimatot	300
Kivijalan asfalttieristys	500	Kaakelit	80—125
Rakennuspuusepäntyöt, noin	150	Uunitakeet (valintavara)	500
Lattiaparrut	170	S:n (messinki)	600
Rakennushirret	233	Hellitarpeet	500
Soivot	214	Turvepehku	365
Lankut ja laudat	130	Kipsi	1,300
Naulat	400	Vesi- ja viemärijohto	400
Ruuvit	314	Lämpöjohdot	450
Ovi- ja ikkunaraudat, noin	300	Kattoterva, noin	1,000
Takorauta (betoni- ja ankkurirauta)	700	Työpalkat, noin	160

Keskimäärin lienevät rakennusten kokonaiskustannukset sota-aikana kohonneet vähintään 150 %:lla, mikä seikka täysin selittää rakennustoiminnan nykyisen seisahdustilan. Tämä kohoaminen johtuu enimmältä osalta tarveaineiden hinnannoususta ja ainoastaan vähemmässä määrässä rakennustyöntekijäin palkkain kohoamisesta.

Tehokasta toimenpidettä yhteiskunnan puolelta on sentähden tarpeen pyhähtyneen rakennustoiminnan elvyttämiseksi ja asuntohädän vaikutusten lieventämiseksi mikäli vähävaraisia yhteiskuntaluokkia koskee. Nämä toimenpiteet voivat esiintyä eri muodoissa, eikä näytä asiattomalta nykyoloissa odottaa, että *valtiokin astuu väliin* pahimman asuntohädän torjumiseksi maamme pääkaupungissa. Kunnan asuntopoliittiset pyrkimykset ovat tähän asti kohdistuneet vuokrain järjestelyn aikaansaamiseen, asuntotuotannon helpottamiseen hankkimalla luottoa edullisin ehdoin sekä suoranaiseen rakennustoimintaan yksityisen yritteliäisyyden korvaamiseksi. Mutta sen lisäksi näyttää olevan kunnan velvollisuus koettaa mikäli mahdollista helpottaa rakennusaineiden hankkimista kohtuullisiin hintoihin yksityiselle rakennustoiminnalle, ennen kaikkea yleishyödylliselle asuntotuotannolle.

Samoin kuin kaupungin yleisten töiden Hallitus on Komiteakin sitä mieltä, että kunnan toimesta järjestetty rakennusaineiden hankinta tuottaisi helpotuksia yksityiselle rakennustoiminnalle. Kysymyksen ratkaisu kohtaa tosin melko suu-

ria vaikeuksia, mutta mahdotonta ei liene tarkoituksenmukaisilla ja käytännöllisillä toimenpiteillä saavuttaa tyydyttävää tulosta tarvitsematta kunnan sitoutua suoranaisiin uhrauksiin tämän tarkoituksen hyväksi. Kunnalla on mahdollisuutta paljottain ostamalla ja tavarantuottajain kanssa edullisia hankintasopimuksia tekeillä turvata eräiden tarveaineiden saanti ja jossain määrin säädellä hintoja. Sen ohessa on kunnalla suurempia mahdollisuuksia kuin yksityisellä yritteliäisyydellä voittaa ne kuljetusvaikeudet, jotka nykyisenä pula-aikana ovat olleet yhtenä syynä rakennusaineiden suureen hinnannousuun. Ansaitsee niinkään ottaa harkittavaksi, eikö kunta voisi edullisesti ottaa huolekseen eräitä tarveainetuotannon haaroja; Ruotsissa esimerkiksi on kysymys kunnallisten tiilitehtaiden aikaansaamisesta monin paikoin ollut pohdittavana.

Toimenpiteiden, joihin vastamainituissa kohden näyttää olevan kunnan puolelta ryhdyttävä, tulee komitean mielestä olla laadultaan väliaikaisia ja tarkoittaa säädellä rakennusainemarkkinoita ainoastaan niin kauan, kuin nykyisiä tavattomia oloja jatkuu. Kun vastaisuudessa rakennusteollisuuden tuotantokustannukset jälleen palautuvat säännölliselle tasolle, järjestyy yksityisen rakennustoiminnan tarpeita tyydyttävä rakennusaineiden hankinta samoin kuin hintatasokin avonaisilla markkinoilla tarjonnan ja kysynnän välisen suhteen mukaan, tarvitsematta kunnan välittömästi puuttua asiaan. Mutta sodan jälkeenkin, vieläpä kenties monet ajat, täytyy edellyttää rakennuskustannusten pysyvän varsin korkeina, vaikka ne eivät nousisikaan nykyiselle luonnottoman korkealle tasolle. Vastamainittua tarkoitusta varten järjestettävän hallintokoneiston ei sentähden näytä olevan toimiminen ainoastaan tilapäisenä, vaan olisi se sovitettava pitemmän aikaa jatkuvan työtehtävän mukaan.

Ei tietenkään voi tulla kysymykseen, että kunnan toimesta mainittavamassa määrässä tyydytettäisiin yksityisen rakennustoiminnan säännöllisiä tarpeita, vaan tulisi kunnan toiminnan tällä alalla, kaupungin omiin tarpeisiin toimitettavan ostelun rinnalla, etusijassa tyydyttää yleishyödyllisen rakennustoiminnan, s. o. sen rakennusteollisuuden vaatimuksia, jota osin yksityishenkilöt ja osin erinäiset asuntopoliittisessa tarkoituksessa toimivat yhtiöt ja liittymät harjoittavat valmistaakseen pieniä huoneistoja vähävaraisten käytettäväksi. Ainoastaan toisessa sijassa ja sikäli kuin kaupungin varat ja muut olot sallivat, tyydytettäisiin yksityisen rakennustoiminnan tarpeita, jossa kohden kuitenkin etusijaan olisi asetettava osuustoiminnalliseen pohjaan perustuva asuntuotanto.

Mitä sitten tulee kysymykseen kunnallisen aputoiminnan järjestämisestä tällä alalla, on Komitea puolestaan ollut sitä mieltä, että tätä tarkoitusta varten on järjestettävä kunnallinen erikoiselin, jolla olisi nimenä esimerkiksi *Helsingin kaupungin rakennusainetoimisto*. Tätä viranomaista, joka, niinkuin edellä huomautettiin, olisi asetettava väliaikaiselle kannalle, ei näy olevan järjestettävä erilliseksi laitokseksi, vaan olisi se asetettava kaupungin yleisten töiden Halli-

tuksen valvonnan alaiseksi sekä sovitettava sen hallintojärjestykseen. Tässä kohden yhtyy Komitea kaupungin Muonitustoimikunnan ja Hallituksen vähemmistön antamiin lausuntoihin. Komitean mielestä ei kaupungin Halkokonttori nykyisellä tavallaan järjestettynä ole sopiva hoitamaan tätä toimintaa, joka sitä vastoin välittömästi liittyy ja osittain sisältyykin Rakennuskonttorin työalaan. Tähän katsomatta on yhteistoiminta Halkokonttorin ja rakennusainetoimiston kesken kuitenkin ehdottomasti tarpeellinen rakennusaineiden hankintaan nähden, ja tämä yhteistoiminta käy erikoisesti tärkeäksi, sikäli kuin kaupunki ostaa omia metsälohkoja polttoaineiden hankinnan turvaamiseksi. Siinä tapauksessa että, niinkuin on hankkeissa, pysyväinen kunnallinen elin asetetaan Halkokonttorin sijaan, olisi tämäkin elin velvoitettava asettumaan yhteyteen rakennusainetoimiston kanssa ja yhtenäinen yhteistoiminta näiden viranomaisten kesken aikaansaattava.

Ehdotetun rakennusainetoimiston tehtävä olisi Komitean mielestä pääasiassa määriteltävä siten, että toimisto etusijassa pitäisi huolta kaupungin omiin töihin tarvittavain rakennusaineiden hankkimisesta. Täten tulisi tämä erikoisala, joka nykyään on jaettuna useiden Rakennuskonttorin osastojen kesken, keskitetyksi yhtenäisen johdon alaiseksi. Tämän ohessa työskentelisi toimisto sen työohjelman mukaisesti, mikä tässä edellä on suunniteltu kunnan rakennusainehankinnassa noudatettavaksi, yksityisen asuntotuotannon, ennen kaikkea vähävaraisten luokkain tarpeisiin tarkoitettujen pienten huoneistojen tuotannon kiihoittamiseksi sekä osin hankkisi tai osottaisi sitä varten rakennusaineita mahdollisimman huokeasta hinnasta, osin välittäisi rakennusteollisuudelle tässä kysymykseen tulevia tavaroita tai antaisi neuvoja niiden ostossa. Lisäksi tulisi toimiston koettaa mikäli mahdollista helpottaa rakennusaineiden kuljetusta tänne, seurata paikkakunnan rakennustoimintaa ja arvioida sen tarvitsema rakennusainemäärä, koettaa sopivin keinoin, sikäli kuin käy päinsä, huojistaa rakennusaineiden markkinahintaa sekä valvoa, että hankitut hinnanhuojennukset todella tulevat rakennustoiminnan hyväksi.

Mitä sitten tulee niihin erilaatuisiin rakennusaineisiin, mitkä kunnallisen hankinnan tulisi käsittää, pyytää Komitea viitata kaupungin yleisten töiden Hallituksen valiokunnan tästä seikasta antamaan selvitykseen. Varastoja näyttää olevan hankittava ainoastaan sikäli kuin on välttämättömän tarpeellista, koska kunnalle tästä hankinnasta koituu taloudellisen tappion vaaraa. Tuollaiset varastot voivat nimittäin hintain laskeutuessa tuottaa kaupungille tuntuvia tappioita ja eräiden raskaampain tavarain hintaa kohottavat ylenmäärin uudestilaamisesta ja varastossapidosta koituvat kustannukset. Tarveaineet on mikäli suinkin mahdollista kuljetettava suoraan hankintapaikalta rakennuspaikalle. Eräiden rakennusaineiden varastoonpano ei kuitenkaan ole vältettävissä, ja tarpeelliseksi käynee aina pitää varalla osin tavaroita, joita ei heti voida jaella tai joita ostetaan erikoisen edullisilla ehdoilla, ja osin yhtä vaununlastillista vähempäin tilausten suorittamiseksi, varsinkin pienemmille rakennusyriyksille.

Kaupungin nykyisessä ainespihassa korttelissa N:o 179 Töölössä on tila nykyään sangen niukka. Tänne ei panna varastoon ainoastaan puutavaroita, vaan kaikenlaisia muitakin työtarpeita, niinkuin noppakiviä, reunuskiviä, luutia, köysiä, rautatavaroita, ketjuja, työkaluja y. m. Komitea on kuitenkin paikalla käymällä vakuuttunut siitä, että ainespihan tilaa voi tuntuvasti tehokkaammin käyttää hyväksi sijoittamalla eräät rakennukset toisin ja tapuloimalla varastot tarkemmin. Jos sen suuntaisiin käytännöllisiin toimenpiteisiin ryhdytään, pitää siellä Komitean mielestä voida varata tilaa suurimmalle osalle niitä varastoja, joita kunnan rakennusainetoimisto hankkisi kaupungin omien tarpeiden lisäksi. Kun Komitean ehdotuksen mukaan kunnan tarveainehankinnan varsinkin alussa tulisi liikkua verraten ahtaissa rajoissa, päästäisiin ainakin toistaiseksi laittamasta uutta ja sangen kalliiksi käypää ainespihaa. Tämä helpottaisi hallintoakin, sillä paikalle sijoitettu henkilökunta lienee, mikäli Komitea on saanut tietää, halukas kohtuullisesta lisäpalkasta hoitamaan puheena olevia varastoja.

Tämän varastopaikan lisäksi olisi kaupungilla Komitean mielestä syytä vähitellen järjestää yksi tai useampia *varakenttiä*, mieluummin niissä osissa kaupunkia, missä rakennustoimintaa jatkuu, sekä mikäli mahdollista välittömään meri- ja rautatieliikenteen yhteyteen. Tähän tarkoitukseen sopivina paikkoina on mainittu Taivalsaari ja valtionrautateiden konepajain läheisyydessä sijaitseva väliaikainen varastoalue Fredrikserissä. Komitea puolestaan on sitä mieltä, että kaupungin rakennusaineiden varastopaikka olisi m. m. järjestettävä sopivaan paikkaan Sörnäsiniemelle pohjoisrannalla, ja pyytää Komitea lausua toivomuksen, että tämä tarve otettaisiin huomioon mainittua ranta-aluetta järjestettäessä.

Kun ei ole edellytettävissä, että kaupungininsinööri tärkeiden tehtäviensä ja nykyään tarkoin käytetyn aikansa johdosta voisi muuta kuin ainoastaan ylinnä valvoa ja tarkkailla kunnan rakennusaineiden hankintaa, näyttää tarpeelliselta rakennusainetoimiston johtoon asettaa tähän alaan hyvin perehtynyt henkilö. Täysin kykenevän ammattimiehen saamiseksi tähän toimeen lienee luvattava vähintään 12,000 markan vuosipalkka, jota summaa ei käyne pitäminen liiallisena niihin huomattaviin taloudellisiin etuihin nähden, joita tämän toimihenkilön tulisi valvoa, ja kun tämän viran tulisi olla hänen päätoimenaan. Johtajan ottaisi ja erottaisi Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin esityksestä sekä varaamalla molemmin puolin kuusikuukautisen irtisanomisajan. Päällikön lisäksi asetettaisiin toimistoon tarpeellinen henkilökunta, esimerkiksi varastokirjuri ja konttoriapulainen, joilla olisi palkkaa, edellisellä 5,000 ja jälkimmäisellä 1,800 markkaa.

Komitea ei ole tahtonut tässä asianvaiheessa Kaupunginvaltuustolle esittää toimiston lopullista järjestys ehdotusta, vaan lienee sopiva jättää tämän asian harkitseminen tehtäväksi Rahatoimikamarille yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden Hallituksen kanssa, jotka viranomaiset Kaupunginvaltuuston periaatteellisen päätöksen pohjalla laatisivat ehdotukset toimiston johto- ja palkkaus-

säännöiksi sekä sitten alistaisivat ehdotukset Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Voidakseen täyttää tehtävänsä tulee rakennusainetoimiston saada tarpeellista luottoa liikepääomakseen. Tähän tarkoitukseen tarvittavan summan määrä ei ole edeltäpäin laskettavissa, eikä Komitealla ole tässä kohden käytettävänä muuta lähtökohtaa, kuin kaupungin yleisten töiden Hallituksen ja sen erikoisvaliokunnan esittämät arviolaskelmat. Näiden mukaisesti tarvittaisiin aluksi 750,000 markkaa, jota summaa tietysti on lisättävä tarpeen mukaan ja sikäli kuin laitoksen toiminta vakiintuu.

Mietinnössään on edellä mainittu erikoisvaliokunta huomauttanut suotavaksi, että pienempi rakennusteollisuus saisi tarpeellista luottoa käytettäväkseen. Kun rakennusaineiden ostossa tuollaisiin rakennusyrityksiin käytetään luottojärjestelmää varsin laajassa mitassa, ehdottaa valiokunta, että yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisrahastosta annettaisiin lainoja sen luoton vastikkeeksi, jota rakennusainekonttori eräissä tapauksissa katsoo olevan myönnettävä erälle asiakkailleen.

Komitea havaitsee tämän ehdotuksen ansaitsevan huomiota ja katsoo luottokysymyksen olevan tyydyttävällä tavalla järjestettävissä lainarahaston ja kaupungin rakennusainetoimiston yhteistoimin.

Edellä lausutun nojalla Komitea ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

väliaikaisen rakennusainetoimiston perustettavaksi kaupungin Rakennuskonttorin yhteyteen pitämään huolta rakennusaineiden ostelusta kaupungin omiin tarpeisiin ja sen ohessa koettamaan hankkia yleishyödylliselle rakennustoiminnalle riittäviä rakennustarpeita kohtuullisiin hintoihin sekä, sikäli kuin tämän lisäksi on mahdollista, samalla tavoin avustamaan yksityistä, etusijassa osuustoiminnalliseen pohjaan nojaavaa asuntotuotantoa;

tämän toimiston asetettavaksi kaupungin yleisten töiden Hallituksen alaiseksi sekä kaupungininsinöörin ylivalvonnan alaisena rakennusainealaan hyvin perehtyneen henkilön johdettavaksi;

antaa Rahatoimikamarin tehtäväksi yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden Hallituksen kanssa ja huomioon ottamalla esillä olevassa mietinnössä tässä kohden esitettyjä näkökohtia laatia lopulliset ehdotukset rakennusainetoimiston

johtosäännöksi ja sen henkilökunnan palkkaussäännöksi sekä alistaa ehdotukset Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi;

toimiston käytettäväksi sen tehtävään täyttämisessä antaa etuantivaroja 750,000 markkaa liikepääomaksi; sekä

käskeä kaupungin yleisten töiden Hallituksen Kaupunginvaltuustolle antaa ehdotuksen kaupungin nykyisen, korttelissa N:o 179 sijaitsevan ainespihan uudesti järjestämiseksi kunnallisen rakennusainehankinnan tarpeisiin käytettäväksi sekä sopivain lisävarastopaikkain laittamiseksi kaupungin eri osiin.

Helsingissä, toukokuun 15 päivänä 1917.

K. A. Paloheimo.

Nestor Eskola.

E. Fabritius.

S. Hongell.

Ernst Nylander.

John Ugglä.

Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.

Viitaten kaupungin yleisten töiden Hallituksen 30/9 1916 tehdyn pöytäkirjan 15 §:n otteeseen, jossa Hallitus on allekirjoittaneille antanut toimeksi laatia seikkaperäisen ehdotuksen sen Sosialilautakunnan esittämän kysymyksen selvittämiseksi, *olisiko ja missä muodossa sekä millä ehdoilla* kunnan toimesta helpotuksia aikaansaataavissa tarveaineiden hankkimisessa yleishyödyllisille rakennusyrityksille, pyytävät allekirjoittaneet täten kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Samoin kuin Hallitus jo aikaisemmin on huomauttanut (*Kvston pain. asiakirj. N:o 33 vuodelta 1916*), on allekirjoittaneidenkin mielestä luultavaa, että kunnan toimesta järjestetty rakennusaineiden hankinta voisi helpottaa eräiden tarveaineiden saantia, varsinkin nykyoloissa.

Kun, niinkuin kaupunginarkkitehti kirjelmässään 18/s:ltä 1916 jo on huomauttanut, suurimmat vaikeudet tuollaisen toiminnan hoitamisessa eivät liene niin paljon puhtaasti kaupallista, kuin pikemmin kuljetusteknillistä laatua, olisi se mielestämme sopivin yhdistää eri osastona kaupungin halkokonttoriin. Kun halkokonttorin johtajantoimi nykyään lienee avoinna, sopisi virkaa täytettäessä ottaa huomioon konttorin siten laajentunut toiminta, joten päästäisiin asettamasta eri virkamiestä ehdotettua rakennusaineiden hankintaa varten. Tämän konttorin avuksi asetettaisiin siinä tapauksessa joku rakennusalaan hyvin perehtynyt, käytännöllistä kokemusta omaava henkilö, minkä ohessa sen henkilökuntaa olisi vastaisen liikkeen laajuuden mukaan lisättävä esimerkiksi sillä tavoin kuin seuraavassa lähemmin mainitaan.

Tässä yhteydessä on ollut puhetta, että kaupungin Rakennuskonttori saisi edellä mainitun rakennusaineiden hankinnan toimekseen käyttämällä apunaan kaupungin ainespihaa, mutta kun varastonhoitajalla jo nykyään on aivan täysi työ ainespihaan sijoitettujen työkalujen ja tarveaineiden jakamisessa ja hoitamisessa sekä tila siellä jo nykyään on varsin niukka eikä sinne siis missään tapauksessa voi sijoittaa niin suuria rakennusainevarastoja kuin vastaisella kunnan rakennusainehankinnalla varmaankin olisi käytettävänä, kävisi välttämättömän tarpeelliseksi näitä tarveainevarastoja varten hankkia erityiset varastopaikat. Nämä varastot kaipaavat niinkään huolellista hoitoa, jota ei voi sopivasti toimittaa toiseen paikkaan sijoitettu, jo ennestään runsaan työn rasittama henkilö.

Mainitulla tavalla järjestetyn kunnallisen toiminnan tarkoituksena olisi hankkia tarveaineita sekä kunnan omia rakennusyrityksiä varten että myös etusijassa yleishyödylliselle rakennustoiminnalle sekä ylipäättään pienemmälle rakennusteollisuudelle. Tietenkään ei suurempi rakennusteollisuus saisi käyttää hyväkseen kunnan hankkimia rakennusaineita, koska sen johdosta osin kävisi mahdottomaksi lähimainkaan arvioida toiminnan laajuutta ja siitä koituvia kustannuksia ja osin siten ehkä haitallisessa määrässä rajoitettaisiin vapaata kilpailua rakennusainekaupan alalla.

Edellä mainitun tarveainehankinnan laajuutta ovat allekirjoittaneet ajatelleet aluksi olevan rajoitettava sekä rakennusaineiden eri lajien että määränkin puolesta.

Mitä rakennusaineiden *eri lajeihin* tulee, olemme, samoin kuin kaupunginarkkitehtikin kirjelmässään ^{18/8}:ltä 1916 on huomauttanut, olleet sitä mieltä, että ehdotetun hankinnan tulisi pääasiassa käsittää rakennusalalla tavallisimmin esiintyviä, kotimaassa valmistettuja paljottaistuotteita, niinkuin puutavaroita, hirsii, vuoliaisia, soiroja, lattialankkuja, 1" lautoja (n. s. puolipuhatta), hylky- sekä panelilautoja, tiiliä, sekä tavallisia punaisia että kalkkihietatiiliä (siinä määrin kuin tarvitaan sekä kaupungin omiin töihin että puu- ja muissa pienemmissä rakennuksissa toimitettaviin muuraustöihin), muuraushiekkaa, kalkkia, asfalttia ja vuoraushuopaa sekä kaupassa yleisimmin käypiä naulalajeja. Sitä paitsi tulisi kunnan rakennusainehankinnan antaa yleisölle neuvoja ja tarjota välitystä eräiden muidenkin rakennusaineiden, niinkuin rakennustakeiden, lasin, dynamiitin y. m. s. ostossa. Kun nykyään on sangen vaikea kaupunkiin rautateitse kuljettaa tarvittavia polttoainemääriä, saanee pitää varmana, että tätä tietä ei saada kuljetetuksi mainittavaa määrää raskaita ja paljon tilaa ottavia rakennusaineita. Allekirjoittaneet ovat tämän johdosta arvelleet, että rakennusaineiden hankinnassa olisi aluksi etusijassa käytettävä merikuljesta ja sopivat varastopaikat hankittava sekä vesitse että rautateitse saapuville tavaramäärille. Semmoiseksi paikoiksi ehdotamme kaksi tämän oheiseen karttaan kirjaimilla A ja B merkittyä aluetta, joista ensinmainittu sijaitsee Sörnäsän niemekkeellä ja jälkinäinen Sörnäsän haararadan pohjoispuolella Pakaan alueella.

Laskettaessa *missä määrin* rakennusaineita olisi ehdotetulla tavalla hankittava ovat allekirjoittaneet edellyttäneet vuotuisen väenlisäyksen niissä yhteiskuntakerroksissa, joiden asuntotarvetta tällä keinoin olisi tyydytettävä, noin 3,000 hengeksi. Näistä voinee puolet eli 1,500 henkeä saada asuntotarpeensa tyydytetyksi yleisen rakennusteollisuuden avulla, jota vastoin toinen puoli eli 1,500 henkeä käyttäisi asuntoja, joiden teettämiseen rakennusaineita hankittaisiin puheena olevalla tavalla kunnan toimesta.

Edellä mainitun henkilömäärän asuntojen rakennuttamiseen on laskettu vuosittain tarvittavan puutavaroita, tiiliä, kalkkia ja hiekkaa noin 750,000 markan arvosta. Jos lisäksi lasketaan kaupungin omiin tarkoituksiin tarvittavan rakennusainetta noin 500,000 markan arvosta vuosittain, olisi koko hankintasumma aluksi noin 1,250,000 markkaa, likimain nykyisten tavarahintain pohjalla lukien.

Laskettaessa tuollaisen toiminnan järjestämisestä koituvia kustannuksia voi varmasti edellyttää, että osan hankituista tavaroista voi lähettää suorastaan kuluttajille, joten ainoastaan jonkin osan edellä mainitusta summasta tarvitsisi pitää sidottuna tarveainevaroitukseen.

Näillä edellytyksillä olisivat vuosikustannukset seuraavat:

Korkotappio $\frac{1}{2}$ vuodelta à 4 %		Smk 1,250,000: —	25,000: —
Särkymis- ja mittaushukka 1 %		„ 1,250,000: —	12,500: —

Hoitokulut:			
Johtaja (ehdollisesti eri henkilö)	Smk	10,000: —	
2 konttoristia à 3,000: —	”	6,000: —	
Tarverahat	”	1,100: —	
Vartijat	”	6,000: —	23,000: —
Varastopaikat (ehd. tavaravajat ja hoito) ”	— —	30,000: —	
Yhteensä Smk		90,000: —	

Edellä mainittu summa on 7.24 % koko lasketusta liikevaihdosta.

Huomattava on, että viime aikoina kaikkien rakennusaineiden hinnat ja kuljetuskustannukset ovat alinomaa vaihdelleet, etusijassa kohoten, ja toiselta puolen voinee kaupunki varmana ostajana paljottain ostaessaan epäilemättä huojistaa hankintakustannuksia alle sen, mitä vähempiä tarveainemääriä ostavain samaan aikaan täytyy samasta tavarasta maksaa. Luonnollista on ja allekirjoittaneiden mielestä pitääkin olla, että kaupunki ei lue itselleen voittoa puheena olevasta rakennusaineiden hankinnasta. Siinäkin tapauksessa että tämä toiminta kaupungille tuottaisi vähäistä suoranaista tappiota, korvaisi tämän varmaan runsain määrin se välillinen voitto, mikä syntyisi siitä, että vallitsevaa asuntohätää ehdotetuilla toimenpiteillä saataisiin jossain määrin lievennetyksi.

Kun pienemmässä rakennusteollisuudessa aina on erittäin tärkeää, että rakennuttaja voi käyttää rakennusyrityksen laatua vastaavaa luottoa ja kun rakennusaineita ostettaessa tämän laatuisiin rakennusyrityksiin usein käytetään luottojärjestelmää, olemme ajatelleet, että yleishyödyllisen rakennustoiminnan lainarahastosta (nykyään 2 miljoonaa markkaa) sopisi antaa tarpeellisia lainoja niissä tapauksissa, jolloin kunnan rakennusainehankinta katsoisi olevan myöntäminen luottoa joillekin asiakkailleen,

Helsingissä, marraskuun 13 päivänä 1916.

Jalmar Castrén.

Armas Lindgren.

Karl Hård af Segerstad.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Helsingissä,
marrask. 14 p:nä 1916.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 275.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kirjelmässä viime syyskuun 12 päivältä N:o 317 oli käskenyt Hallituksen antaa seikkaperäisen ehdotuksen Sosialilautakunnan esityksen johdosta että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin rakennusaineiden hankinnan helpottamiseksi yleishyödyllisille rakennusyrityksille, on Hallitus antanut asian selvittämisen toimeksi valiokunnalle, johon valittiin Hallituksen jäsenet, professori Jalmar Castrén ja arkkitehti Armas Lindgren sekä kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstad, ja on mainittu valiokunta nyttemmin Hallitukselle antanut tämän oheisen mietinnön.

Tämän johdosta pyytää Hallitus kunnioittaen esittää seuraavaa:

Valiokunta on sitä mieltä, että kunnan toimittama rakennusaineiden hankinta tuotaisi helpotusta yksityiselle rakennustoiminnalle ja näin etusijassa mitä kuljetusolojen järjestämiseen tulee.

Tähän nähden on valiokunta ehdottanut, että mahdollisimman pian hankittaisiin varastoon etusijassa kotimaassa valmistettuja paljottaistuotteita, jota varastoa pienempi rakennusteollisuus sitten voisi käyttää hyväkseen. Tietysti hankittaisiin rakennustarpeita välittömästäkin kuluttajille tarvitsematta näitä tavaroita panna varastoon. Valiokunta oli harkinnut kysymystä, kävisikö koko tämän asian järjestämisen ja puheena olevain tavarain hankkimisen antaminen kaupungin Rakennuskonttorin ja sen ainespihan toimeksi. Mutta kun varastonhoitajalla jo on täysi työ kaupungin omain erikoisvarastojen jakelussa ja hoidossa ja kun huolenpito yleisölle aiottujen tavarain hankkimisesta ja varsinkin niiden jakelusta lukuisille ostajille suuressa määrin lisäisi Rakennuskonttorin insinööri- ja huonerakennusosastojen jo nykyäänkin paljon työllä rasitetun henkilökunnan tehtäviä, on valiokunta ehdottanut puheena olevan tavaranhankinnan annettavaksi kunnan halkokonttoriin perustettavan osaston toimeksi, jossa tapauksessa halkokonttorin henkilökuntaa tarpeellisessa määrässä lisättäisiin ja konttorin avuksi asetettaisiin joku rakennusalaan hyvin perehtynyt, käytännöllistä kokemusta omaava henkilö.

Varastojen hoidosta, varastopaikkain järjestämisestä, koroista ja mahdollisista tappioista on valiokunta laskenut olevan menoja 90,500 markkaa vuodessa, jota paitsi tarvittaisiin tavaravarastojen hankkimiseen noin 750,000 markkaa etuantivaroja.

Lisäksi on valiokunta sitä mieltä, että rakennusaineita toimitettaessa vähävaraisille olisi tarpeellista luottoa myönnettävä yleishyödyllisen rakennustoiminnan lainarahastosta.

Käymättä lähemmältä selvittämään viimeksi mainittua kysymystä on Hallituksen jäsenten enemmistö yhtynyt valiokunnan ehdotukseen ja sen tueksi esitettyihin peruste-

luihin, jota vastoin vähemmistö, herrat Ignatius ja Tallberg, on ollut sitä mieltä että, jos kaupunki ottaa toimekseen rakennusaineiden hankinnan yleishyödyllisiin rakennusyrityksiin, on tämä toiminta annettava tehtäväksi Rakennuskonttorille, joka omaa tähän tarpeellisen asiantuntemuksen. Kun kaupungin nykyistä ainespihaa jo tilanpuutteenkaan vuoksi ei voi käyttää puheena olevain tavarain varastopaikkana, olisi tarkoitusta varten järjestettävä eri varastopaikat sekä asetettava eri johtaja ynnä tarvittava henkilökunta. Myynnin näistä varastoista sopisi paraiten järjestää siten, että johtaja kirjoittaisi laskut myydyistä tavaroista ja maksu suoritettaisiin Rahatoimikonttoriin, ennenkuin tavaroita saa noutaa. Myyntihinnan määräisi Rakennuskonttori. Tietysti olisi kaupungilla tilaisuus näistä varastoista ottaa tavaroita omiinkin tarpeisiinsa. Näin menetellen pääsisi kaupunki melko paljon vähemmillä kustannuksilla kuin mitä valiokunta on laskenut.

Edellä lausutun johdosta pyytää Hallitus kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

antaa kunnan halkokonttorin toimeksi pääasiallisesti, edellä mainitun valiokunnan esittämän ehdotuksen mukaisesti, ryhtyä toimenpiteisiin rakennusainevarastojen hankkimiseksi yleishyödyllisen rakennustoiminnan tarpeisiin käytettäväksi;

oikeuttaa halkokonttorin tähän tarkoitukseen käyttämään etuanti-varoja 750,000 markkaa; sekä

vuodeksi 1917 osottaa 90,500 markkaa konttorin henkilökunnan lisäämiseen ja muita edellä laskettuja menoja sekä mahdollisia tappioita varten.

G. Idström.

Knut Furuholm,
v. t.

HELSINGIN KAUPUNGIN

MUONITUSTOIMIKUNTA.*Jouluk. 15 p:nä 1916.**Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetteessä kuluvan joulukuun 6 päivältä on Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta vaatinut Muonitustoimikunnan lausuntoa asiasta, joka koskee toimenpiteisiin ryhtymistä rakennusaineiden hankinnan helpottamiseksi yleishyödyllisille rakennusyrityksille, ja pyytää Toimikunta, palauttaen asiakirjat, lausuntonaan esittää seuraavaa:

Nykyisellä tavallaan järjestettynä on kaupungin halkokonttorilla kykyä ja työvoimia ainoastaan nykyisiä tehtäviään varten. Jos ehdotus rakennusainevaraston hankkimisesta yleishyödyllisen rakennustoiminnan tarpeisiin käytettäväksi toteutetaan ja tästä johtuva tehtävä annetaan halkokonttorin jonkin osaston toimeksi, on tästä seurauksena, että halkokonttorin täytyy sitä varten sekä asettaa valiokunnan ehdottama, rakennusalaan hyvin perehtynyt, käytännöllistä kokemusta omaava henkilö että muutkin puheena olevia tehtäviä varten tarpeelliset työvoimat. Tulos olisi siis se, että kahta aivan erilaisista tehtävää varten asetettaisiin eri henkilökunnat. Ei nimittäin ole ajateltavissa, että halkokonttorin johto tai henkilökunta osittainkaan riittäisi hoitamaan rakennusaineiden hankintaa. Semmoisella menettelyllä ei myöskään saavutettaisi minkäänlaisia etuja, varsinkin kun kunnan toimesta hankittavat rakennusaineet eivät käsittäisi ainoastaan puutavaroita, vaan muitakin aineita, esimerkiksi sementtiä, rautarakenteita y. m., joilla ei ole halkokonttorin työtehtävän kanssa minkäänlaista yhteyttä.

Edellä lausutun johdosta Muonitustoimikunta puolestaan pyytää esittää

että Herrat Kaupunginvaltuusmiehet hylkäisivät ehdotuksen puheena olevan rakennusainehankinnan antamisesta kaupungin halkokonttorin toimeksi.

Muonitustoimikunnan puolesta:

Alfred Norrmén.

John Ugglä.